Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziewiąta izba)

z dnia 2 kwietnia 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Usługi płatnicze w ramach rynku wewnętrznego – Dyrektywa 2007/64/WE – Przedmiotowy i podmiotowy zakres stosowania – Usługi płatnicze świadczone w walucie innej niż euro lub oficjalna waluta państwa członkowskiego spoza obszaru euro – Usługi płatnicze świadczone przez instytucję kredytową – Niewykonanie lub wadliwe wykonanie zlecenia płatniczego – Podmiot odpowiedzialny – Procedura nadzoru ostrożnościowego – Procedury wnoszenia skarg – Odszkodowanie pozasądowe – Właściwe organy

W sprawie C-480/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Augstākā tiesa (sąd najwyższy, Łotwa) postanowieniem z dnia 13 lipca 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 23 lipca 2018 r., w postępowaniu wszczętym przez

„PrivatBank” AS

przy udziale:

Finanšu un kapitāla tirgus komisija,

TRYBUNAŁ (dziewiąta izba),

w składzie: S. Rodin, prezes izby, K. Jürimäe i N. Piçarra (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: G. Pitruzzella,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu łotewskiego – I. Kucina i J. Davidoviča, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu czeskiego – M. Smolek, J. Vláčil i L. Dvořáková, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – I. Naglis i H. Tserepa-Lacombe, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 7 listopada 2019 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: łotewski.

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2 ust. 2, a także art. 20, 21, 75 i 80–82 dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE (Dz.U. 2007, L 319, s. 1), zmienionej dyrektywą 2009/111/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. (Dz.U. 2009, L 302, s. 97) (zwanej dalej „dyrektywą 2007/64").

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania wszczętego przez „PrivatBank" AS, instytucję kredytową z siedzibą na Łotwie, dotyczącego zgodności z prawem decyzji Finanšu un kapitāla tirgus komisija (komisji ds. rynków finansowych i kapitałowych, Łotwa, zwanej dalej „komisją ds. rynków") nakładającej na niego grzywnę z uwagi na niewykonanie zlecenia płatniczego.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Dyrektywa 2007/64 została uchylona i zastąpiona ze skutkiem od dnia 13 stycznia 2018 r. dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającą dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE i 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylającą dyrektywę 2007/64 (Dz.U. 2015, L 337, s. 35). Jednak z uwagi na datę wystąpienia rozpatrywanych okoliczności faktycznych spór w postępowaniu głównym podlega przepisom dyrektywy 2007/64.

4 Motywy 5, 6, 8, 10, 11, 14, 20, 43, 46 oraz 50–52 dyrektywy 2007/64 mają następujące brzmienie:

„(5) […] ramy prawne [dotyczące usług płatniczych] powinny zapewniać koordynację przepisów krajowych dotyczących wymogów ostrożnościowych, dostęp nowych dostawców usług płatniczych do rynku, wymogi informacyjne, a także odpowiednie prawa i obowiązki użytkowników usług płatniczych i dostawców usług płatniczych. […]

(6) Nie jest wskazane jednak, aby wspomniane ramy prawne były w pełni wyczerpujące. Zakres ich zastosowania powinien ograniczać się do dostawców usług płatniczych, których podstawowa działalność polega na świadczeniu usług płatniczych na rzecz użytkowników takich usług. […]

[…]

(8) Istnieje konieczność określenia kategorii dostawców usług płatniczych, którzy mogą być uprawnieni do świadczenia usług płatniczych na terytorium całej [Unii], mianowicie instytucji kredytowych, które przyjmują od użytkowników depozyty, które mogą być wykorzystane w celu finansowania transakcji płatniczych i które powinny w dalszym ciągu podlegać wymogom ostrożnościowym zgodnie z dyrektywą 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe [(Dz.U. 2006, L 177, p. 1)]. […]

[…]

(10) […] wskazane jest wprowadzenie nowej kategorii dostawców usług płatniczych, »instytucji płatniczych«, poprzez ustanowienie zezwolenia na świadczenie usług płatniczych na terytorium całej [Unii], z zastrzeżeniem spełnienia wielu rygorystycznych i szczegółowych warunków, dla osób prawnych nieobjętych dotychczasowymi kategoriami. […]

(11) […] Wymogi dla instytucji płatniczych powinny uwzględniać fakt, że instytucje płatnicze angażują się w bardziej specjalistyczne i ograniczone rodzaje działalności, a zatem powodują mniejsze zagrożenia, które są łatwiejsze do monitorowania i kontrolowania niż te pojawiające się w szerszym spektrum działalności instytucji kredytowych. […]

[…]

(14) Państwa członkowskie powinny mieć obowiązek wyznaczenia organów odpowiedzialnych za udzielanie zezwoleń instytucjom płatniczym, przeprowadzanie kontroli oraz podejmowanie decyzji o cofnięciu tych zezwoleń. […] W przypadku wszystkich decyzji podejmowanych przez właściwe organy powinna istnieć jednak możliwość zaskarżenia ich przed sądem. […]

[…]

(20) Ponieważ konsumenci i przedsiębiorstwa nie są w takiej samej sytuacji, nie potrzebują takiego samego poziomu ochrony. Podczas gdy ważne jest zagwarantowanie praw konsumenta przepisami, od których nie można odstąpić w umowie, rozsądne jest umożliwienie przedsiębiorstwom i organizacjom podejmowania innych uzgodnień. […] W każdym razie pewne podstawowe przepisy niniejszej dyrektywy powinny mieć zawsze zastosowanie, bez względu na status użytkownika.

[…]

(43) W celu zwiększenia wydajności systemów płatności na terytorium całej [Unii] wszystkie zlecenia płatności inicjowane przez płatnika i denominowane w euro lub w walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro […] powinny być wykonywane w maksymalnym terminie jednego dnia. […] Zważywszy na fakt, że krajowe infrastruktury płatnicze są zazwyczaj wysoce wydajne, państwa członkowskie powinny w stosownych przypadkach mieć możliwość utrzymania lub ustalenia przepisów określających termin wykonania krótszy niż jeden dzień roboczy, aby zapobiec obniżeniu poziomu usług w porównaniu ze stanem obecnym.

[…]

(46) […] [W] pełni zasadne jest, z wyjątkiem przypadków wystąpienia nienaturalnych i nieprzewidywalnych okoliczności, obarczenie dostawcy usług płatniczych odpowiedzialnością za wykonanie transakcji płatniczej, którą przyjął on od użytkownika, z wyjątkiem przypadków działania i zaniechania ze strony dostawcy usług płatniczych odbiorcy, za którego wybór odpowiada jedynie odbiorca. […] W każdym przypadku, gdy rachunek płatniczy otrzymującego dostawcy usług płatniczych został uznany kwotą płatności, odbiorca powinien mieć niezwłocznie prawo do zgłoszenia roszczenia wobec swojego dostawcy usług płatniczych w związku z uznaniem jego rachunku.

[…]

(50) Niezbędne jest zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów prawa krajowego przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy. Należy zatem ustanowić odpowiednie procedury, które umożliwią składanie skarg na dostawców usług płatniczych nieprzestrzegających tych przepisów, a także zapewnią, by w stosownych przypadkach nakładane były skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje.

(51) Bez uszczerbku dla prawa klientów do wniesienia skargi do sądu państwa członkowskie powinny zapewnić łatwo dostępny i racjonalny pod względem kosztów pozasądowy sposób rozstrzygania sporów między dostawcami usług płatniczych a konsumentami wynikających z praw i obowiązków określonych w niniejszej dyrektywie. […]

(52) Państwa członkowskie powinny określić, czy właściwe organy wyznaczone w celu udzielania zezwoleń instytucjom płatniczym mogą być również właściwymi organami w odniesieniu do pozasądowej procedury wnoszenia skargi i pozasądowej procedury odszkodowawczej".

5 Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 2007/64 stanowi:

„Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy, zgodnie z którymi państwa członkowskie wyróżniają sześć następujących kategorii dostawców usług płatniczych:

a) instytucje kredytowe w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2006/48/WE, w tym znajdujące się [w Unii] oddziały – w rozumieniu art. 4 ust. 3 tej dyrektywy – instytucji kredytowych posiadających główną siedzibę [w Unii] lub – zgodnie z art. 38 tej dyrektywy – poza [Unią];

[…]

d) instytucje płatnicze w rozumieniu niniejszej dyrektywy;

[…]".

6 Artykuł 2 dyrektywy 2007/64, zatytułowany „Zakres zastosowania", stanowi:

„1. Niniejsza dyrektywa stosuje się do usług płatniczych świadczonych na terytorium [Unii]. Z wyjątkiem art. 73 [Data waluty i dostępność środków] przepisy tytułu III [Przejrzystość warunków i wymogów w zakresie informowania w odniesieniu do usług płatniczych] i IV [Prawa i obowiązki w odniesieniu do dostarczania usług płatniczych i korzystania z nich] stosuje się jednak jedynie wtedy, gdy zarówno dostawca usług płatniczych płatnika, jak i dostawca usług płatniczych odbiorcy lub też jedyny dostawca usług płatniczych w transakcji płatniczej znajdują się na terytorium [Unii].

2. Przepisy tytułu III i IV stosuje się do usług płatniczych dokonywanych w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro.

[…]".

7 Zgodnie z art. 4 tej dyrektywy:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

4) »instytucja płatnicza« oznacza osobę prawną, której zgodnie z art. 10 udzielono zezwolenia na świadczenie i wykonywanie usług płatniczych na terytorium całej [Unii];

[…]

10) »użytkownik usług płatniczych« oznacza osobę fizyczną lub prawną korzystającą z usług płatniczych w charakterze płatnika albo odbiorcy, lub obu łącznie;

11) »konsument« oznacza osobę fizyczną, która w ramach umów o usługę płatniczą objętych niniejszą dyrektywą działa w celach innych niż je[j] działalność handlowa, gospodarcza lub zawodowa;

[…]".

8 Artykuł 20 dyrektywy 2007/64, zatytułowany „Wyznaczenie właściwych organów”, znajdujący się w jej tytule II, zatytułowanym „Dostawcy usług płatniczych”, przewiduje:

„1. Państwa członkowskie wyznaczają jako organy właściwe do udzielania zezwoleń i nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami płatniczymi, które wykonują obowiązki przewidziane w niniejszym tytule, organy publiczne albo instytucje uznane przez prawo krajowe lub przez organy publiczne wyraźnie upoważnione do tego celu przez prawo krajowe, w tym krajowe banki centralne.

[…]

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby wyznaczone zgodnie z ust. 1 właściwe organy posiadały wszystkie uprawnienia niezbędne do wykonywania ich obowiązków.

[…]

5. Przepisy ust. 1 nie oznaczają, że właściwe organy mają obowiązek nadzorować działalność gospodarczą instytucji płatniczych inną niż świadczenie usług płatniczych wymienionych w załączniku […]”.

9 Artykuł 21 tej dyrektywy, zatytułowany „Nadzór”, zawarty również w jej tytule II, ma następujące brzmienie:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przeprowadzane przez właściwe organy kontrole mające na celu sprawdzanie ciągłości zgodności z przepisami niniejszego tytułu były proporcjonalne, wystarczające i adekwatne do rodzajów ryzyka, na które narażone są instytucje płatnicze.

W celu sprawdzenia przestrzegania przepisów niniejszego tytułu właściwe organy są uprawnione w szczególności do podjęcia następujących kroków:

a) wezwania instytucji płatniczej do dostarczenia wszelkich informacji niezbędnych do monitorowania zgodności;

b) przeprowadzenia inspekcji w pomieszczeniach instytucji płatniczej, każdego agenta lub oddziału świadczącego usługi płatnicze, za których działania odpowiedzialność ponosi dana instytucja płatnicza, lub każdego podmiotu wykonującego operacje związane z usługami płatniczymi w ramach outsourcingu;

c) wydawania zaleceń, wytycznych, a w stosownych przypadkach – wiążących przepisów administracyjnych; […]

[…]

2. Bez uszczerbku dla procedur cofania zezwoleń oraz przepisów prawa karnego państwa członkowskie zapewniają, by ich odpowiednie właściwe organy mogły nakładać lub zarządzać sankcje lub inne środki przeciwko instytucjom płatniczym lub osobom, które sprawują faktyczną kontrolę nad działalnością instytucji płatniczych, gdy owe instytucje lub osoby naruszyły przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne dotyczące nadzoru nad ich działalnością w zakresie usług płatniczych lub prowadzenia tej działalności, przy czym celem takich sankcji i środków będzie w szczególności spowodowanie ustania stwierdzonych naruszeń bądź przyczyn owych naruszeń.

[…]”.

10 Z art. 51 ust. 1 zdanie pierwsze wskazanej dyrektywy wynika, że w przypadku gdy użytkownik usług płatniczych nie jest konsumentem, strony mogą uzgodnić, że w szczególności art. 75 tejże dyrektywy nie znajduje w całości lub w części zastosowania.

11 Artykuł 75 dyrektywy 2007/64, zatytułowany „Niewykonanie lub wadliwe wykonanie", stanowi:

„1. W przypadku gdy zlecenie płatnicze jest inicjowane przez płatnika, jego dostawca usług płatniczych […] ponosi wobec płatnika odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie transakcji płatniczej, chyba że może udowodnić płatnikowi i, w stosownych przypadkach, dostawcy usług płatniczych odbiorcy, że dostawca usług płatniczych odbiorcy otrzymał kwotę transakcji płatniczej zgodnie z art. 69 ust. 1, w którym to przypadku dostawca usług płatniczych odbiorcy ponosi odpowiedzialność wobec odbiorcy za prawidłowe wykonanie transakcji płatniczej.

Jeżeli dostawca usług płatniczych płatnika ponosi odpowiedzialność na mocy akapitu pierwszego, bez zbędnej zwłoki zwraca on płatnikowi kwotę niewykonanej lub wadliwie wykonanej transakcji płatniczej i, w stosownych przypadkach, przywraca obciążony rachunek płatniczy do stanu, jaki istniałby, gdyby nie miało miejsca wadliwe wykonanie transakcji płatniczej.

Jeżeli dostawca usług płatniczych odbiorcy ponosi odpowiedzialność na mocy akapitu pierwszego, niezwłocznie przekazuje on do dyspozycji odbiorcy kwotę transakcji płatniczej i, w stosownych przypadkach, uznaje rachunek płatniczy odbiorcy odpowiednią kwotą.

[…]

2. […]

W przypadku niewykonanej lub wadliwie wykonanej transakcji płatniczej, za którą dostawca usług płatniczych odbiorcy nie ponosi odpowiedzialności na mocy akapitów pierwszego i drugiego, odpowiedzialność wobec płatnika ponosi dostawca usług płatniczych płatnika. Jeżeli dostawca usług płatniczych płatnika ponosi w ten sposób odpowiedzialność, w stosownych przypadkach bez zbędnej zwłoki zwraca on płatnikowi kwotę niewykonanej lub wadliwie wykonanej transakcji płatniczej i przywraca obciążony rachunek płatniczy do stanu, jaki istniałby, gdyby nie miało miejsca wadliwe wykonanie transakcji płatniczej.

[…]".

12 Zgodnie z art. 80 tej dyrektywy, zatytułowanym „Skargi":

„1. Państwa członkowskie zapewniają ustanowienie procedur pozwalających użytkownikom usług płatniczych i innym zainteresowanym stronom, w tym organizacjom konsumenckim, [na] składanie do właściwych organów skarg w odniesieniu do domniemanych naruszeń przez dostawców usług płatniczych przepisów prawa krajowego przyjętych w celu wykonania niniejszej dyrektywy.

2. W stosownych przypadkach i bez uszczerbku dla prawa do wszczęcia postępowania przed sądem zgodnie z krajowym prawem proceduralnym w odpowiedzi właściwych organów do skarżącego informuje się o istnieniu pozasądowych procedur wnoszenia skarg i pozasądowych procedur odszkodowawczych ustanowionych na mocy art. 83".

13 Artykuł 81 rzeczonej dyrektywy, zatytułowany „Sankcje", przewiduje w ust. 1:

„Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszenia przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wdrożenia. Sankcje takie są skuteczne, proporcjonalne i odstraszające".

14 Artykuł 82 dyrektywy 2007/64, zatytułowany „Właściwe organy”, w ust. 1 stanowi:

„Państwa członkowskie podejmują wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia, aby procedury dotyczące skarg i sankcji, o których mowa odpowiednio w art. 80 ust. 1 oraz w art. 81 ust. 1, były zarządzane przez organy upoważnione do zapewniania zgodności z przepisami prawa krajowego przyjętymi zgodnie z wymogami ustanowionymi w niniejszej sekcji”.

15 Artykuł 83 tej dyrektywy, zatytułowany „Odszkodowanie pozasądowe”, stanowi w ust. 1:

„Państwa członkowskie zapewniają stworzenie odpowiednich i skutecznych pozasądowych procedur wnoszenia skarg i pozasądowych procedur odszkodowawczych, regulujących rozstrzyganie sporów między użytkownikami usług płatniczych a ich dostawcami usług płatniczych w odniesieniu do sporów związanych z prawami i obowiązkami wynikającymi z niniejszej dyrektywy, w stosownych przypadkach – z wykorzystaniem istniejących organów”.

16 Z art. 86 rzeczonej dyrektywy, zatytułowanego „Pełna harmonizacja”, wynika, że bez uszczerbku dla wymienionych w nim przepisów „państwa członkowskie nie utrzymują ani nie przyjmują, w zakresie, w jakim […] dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy, przepisów innych niż te ustanowione w niniejszej dyrektywie”.

Prawo łotewskie

17 Artykuł 2 ust. 3 Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums (ustawy w sprawie usług płatniczych i pieniądza elektronicznego, *Latvijas Vēstnesis*, 2010, nr 43), w brzmieniu obowiązującym w czasie zaistnienia okoliczności rozpatrywanych w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ustawą o usługach płatniczych”), stanowi:

„[p]rzepisy zawarte w art. 57[–]96 [i] 98[–]104 ustawy mają zastosowanie do dostawców usług płatniczych świadczących usługi płatnicze na Łotwie, jeżeli dostawca usług płatniczych płatnika i odbiorcy znajdują się w państwie członkowskim, a usługa płatnicza jest dokonywana w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego”.

18 Artykuł 49 ustawy o usługach płatniczych przewiduje:

„Aby zweryfikować zgodność prowadzonej przez te podmioty działalności z wymogami niniejszej ustawy, [komisja ds. rynków] ma prawo:

1) zwrócić się do danego podmiotu o udzielenie informacji koniecznych do sprawowania nadzoru;

2) przeprowadzić inspekcje u tego podmiotu”.

19 Zgodnie z art. 56 ust. 1 i 2 ustawy o usługach płatniczych:

„1) Jeżeli [komisja ds. rynków] stwierdzi, że właściwy organ nie spełnia wymogów określonych w rozdziałach II[–]VI niniejszej ustawy […] lub podlegających bezpośredniemu zastosowaniu przepisach przyjętych przez instytucję Unii, zażąda od danego podmiotu niezwłocznego podjęcia kroków niezbędnych celem zaradzenia takiej sytuacji.

2) Niezależnie od regulacji zawartej w ust. 1 niniejszego artykułu [komisja ds. rynków] ma prawo przyjąć jeden lub kilka z następujących środków:

[…]

5) nakładać grzywny do wysokości 100 000 [łatów łotewskich (LVL) (około 140 000 EUR)]”.

20 Zgodnie z art. 99 ustawy o usługach płatniczych:

„1) Jeżeli zlecenie płatnicze jest inicjowane przez płatnika, jego dostawca usług płatniczych ponosi wobec płatnika odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie transakcji płatniczej, chyba że ten dostawca może udowodnić płatnikowi i, w stosownych przypadkach, dostawcy usług płatniczych odbiorcy, że dostawca usług płatniczych odbiorcy otrzymał kwotę płatności zgodnie z art. 94 ust. 1 tej ustawy. Jeżeli dostawca usług płatniczych płatnika udowodni, że dostawca usług płatniczych odbiorcy otrzymał tę kwotę transakcji płatniczej, odpowiedzialny za wykonanie prawidłowej transakcji płatniczej jest dostawca usług płatniczych odbiorcy.

[…]

9) W przypadku niewykonanej lub wadliwie wykonanej transakcji płatniczej, za którą dostawca usług płatniczych odbiorcy nie ponosi odpowiedzialności na mocy niniejszego artykułu, odpowiedzialność wobec płatnika ponosi dostawca usług płatniczych płatnika.

10) Jeżeli dostawca usług płatniczych płatnika ponosi odpowiedzialność na mocy ust. 9 niniejszego artykułu, niezwłocznie zwraca płatnikowi kwotę niewykonanej lub wadliwie wykonanej transakcji płatniczej lub przywraca obciążony rachunek płatniczy do stanu, jaki istniałby, gdyby nie miało miejsca wadliwe wykonanie transakcji płatniczej”.

21 Artykuł 105 ustawy o usługach płatniczych stanowi:

„[…]

2) Komisja [ds. rynków], działając zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami, rozpatruje skargi w przedmiocie niezgodności z wymogami określonymi w rozdziałach VII[–]XIV niniejszej ustawy, które zostały złożone przez użytkowników usług płatniczych lub posiadaczy pieniądza elektronicznego, którzy nie są uważani za konsumentów w rozumieniu [łotewskiej ustawy o ochronie praw konsumentów], jeżeli takie niezgodności spowodowały lub mogą spowodować poważną szkodę dla interesów grup użytkowników lub posiadaczy pieniądza elektronicznego (interesy zbiorowe). […]

[…]

5) Jeżeli [komisja ds. rynków], badając akta postępowania administracyjnego, stwierdzi, że niezgodność z wymogami określonymi w rozdziałach VII[–]XIV niniejszej ustawy spowodowała lub może spowodować znaczną szkodę dla interesów zbiorowych użytkowników usług płatniczych lub posiadaczy pieniądza elektronicznego, którzy nie są uważani za konsumentów w rozumieniu ustawy o ochronie konsumentów, może ona wydać decyzję zobowiązującą dostawcę usług płatniczych lub wydawcę pieniądza elektronicznego do położenia kresu tej niezgodności z wymogami określonymi w rozdziałach VII[–]XIV niniejszej ustawy lub zaradzenia nieprawidłowościom, do których doszło, jak również ustalić termin na podjęcie niezbędnych w tym celu działań.

[…]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

22 W dniu 16 listopada 2011 r. Forcing Development Ltd przekazał PrivatBank, którego jest klientem, zlecenie płatnicze na dokonanie transferu kwoty 394 138,12 dolarów amerykańskich (USD) (około 347 130 EUR) na rachunek osoby trzeciej otwarty w Bankas Snoras AB (zwanym dalej „Snoras”), z siedzibą na Litwie.

23 Tego samego dnia o godz. 15.08, Lietuvos bankas (bank centralny Litwy) doręczył Snoras swą decyzję nakładającą na niego moratorium i zakazującą mu świadczenia jakichkolwiek usług finansowych.

24 Również tego dnia o godz. 15.24, PrivatBank przekazał zlecenie płatnicze Snoras za pomocą systemu SWIFT, obciążył rachunek Forcing Development kwotą 394 138,12 USD (około 347 130 EUR) i przekazał środki na swój rachunek banku korespondenta w tym ostatnim banku.

25 Ponieważ Snoras otrzymał środki przekazane przez PrivatBank o godz. 16.20, zaksięgował on odnośną kwotę na rachunku banku korespondenta PrivatBank, ale z uwagi na nałożone przez bank centralny Litwy moratorium, zablokował on środki na tym ostatnim rachunku i nie zaksięgował ich na rachunku osoby trzeciej ani nie zwrócił środków PrivatBank.

26 PrivatBank dochodzi od Snoras wierzytelności w kwocie 394 138,12 USD (około 347 130 EUR).

27 W dniu 25 października 2012 r. Forcing Development wniósł do komisji ds. rynków skargę na PrivatBank, podnosząc, że ten ostatni nie dokonał zwrotu kwoty udostępnionej mu w celu wykonania zlecenia płatniczego.

28 W decyzji z dnia 4 lipca 2013 r. komisja ds. rynków stwierdziła przede wszystkim, że na podstawie art. 99 ust. 9 ustawy o usługach płatniczych PrivatBank ponosił odpowiedzialność za wykonanie zlecenia płatniczego przekazanego przez Forcing Development, następnie nakazała PrivatBank dokonanie oceny potrzeby wprowadzenia zmian w jego systemie i procedurach kontroli wewnętrznej oraz poinformowanie jej o wynikach takiej oceny do dnia 30 sierpnia 2013 r., a w końcu nałożyła na PrivatBank grzywnę w wysokości 100 000 LVL (około 140 000 EUR).

29 Decyzja ta została utrzymana w mocy decyzją komisji ds. rynków z dnia 17 października 2013 r. W tej ostatniej decyzji komisja ds. rynków podkreśliła ponownie, że PrivatBank ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 99 ust. 1 i 9 ustawy o usługach płatniczych, gdyż nie był w stanie wykazać, że Snoras otrzymał odnośną kwotę w wymaganym terminie. Dodała też, że nie zostało wykazane, że PrivatBank i Forcing Development podjęły inne ustalenia w celu uregulowania ich wzajemnych stosunków.

30 W listopadzie 2013 r., w oparciu o umowę prowadzenia rachunku bieżącego zawartego z PrivatBank, Forcing Development wniósł sprawę do sądu arbitrażowego w celu odzyskania kwoty udostępnionej PrivatBank na potrzeby wykonania zlecenia płatniczego.

31 W dniu 4 lutego 2014 r., sąd arbitrażowy oddalił żądanie Forcing Development. Orzekł, że PrivatBank wypełnił obowiązki ciążące na nim na mocy art. 99 ust. 1 ustawy o usługach płatniczych oraz na mocy dyrektywy 2007/64, zważywszy, że Snoras otrzymał od PrivatBank kwotę konieczną do realizacji odnośnego zlecenia płatniczego. Zdaniem sądu arbitrażowego ustawa o usługach płatniczych nie nakłada na dostawcę usług płatniczych płatnika obowiązku dysponowania na jego rachunkach bankowych kwotami wystarczającymi w celu natychmiastowego zrealizowania ewentualnych zleceń płatniczych wszystkich jego klientów. Ustawa ta ogranicza się do wyznaczenia dostawcom usług płatniczych terminu – do końca dnia roboczego następującego po dniu wydania zleceń płatniczych przekazanych przez użytkowników – na wykonanie takich zleceń i w rezultacie zaksięgowania na rachunku bankowym beneficjenta lub dostawcy usług beneficjenta koniecznej kwoty.

32 PrivatBank wniósł do Administratīvā apgabaltiesa (regionalnego sądu administracyjnego, Łotwa) skargę o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 17 października 2013 r., o której mowa w pkt 29 niniejszego wyroku, oraz o zasądzenie odszkodowania za poniesioną szkodę. Na poparcie skargi PrivatBank podniósł, że Snoras nie poinformował go o niewykonaniu płatności w terminie przewidzianym w umowie regulującej ich wzajemne stosunki. Załączył on do akt sprawy w charakterze dowodu orzeczenie sądu arbitrażowego z dnia 4 lutego 2014 r.

33 Wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2015 r. Administratīvā apgabaltiesa (regionalny sąd administracyjny) oddalił skargę. Sąd ten stwierdził, po pierwsze, że z uwagi na fakt, iż PrivatBank nie zapewnił wystarczających środku na swym rachunku w Snoras zlecenie płatnicze przekazane przez Forcing Development nie mogło zostać wykonane w terminie, a po drugie, że zgodnie z art. 99 ustawy o usługach płatniczych Snoras nie ponosił odpowiedzialności za niewykonanie zlecenia płatniczego, gdyż nie posiadał środków niezbędnych do wykonania tego zlecenia. Co się tyczy wierzytelności, jaką PrivatBank posiadał względem Snoras, sąd ten uznał, że odnośna kwota była pod względem prawnym w posiadaniu PrivatBank, nawet jeżeli nie mógł on nią w tym stanie rzeczy dysponować. Sąd ten uznał, że niezależnie od orzeczenia sądu arbitrażowego z dnia 4 lutego 2014 r. komisja ds. rynków słusznie stwierdziła, że PrivatBank naruszył art. 99 ust. 9 ustawy o usługach płatniczych, zobowiązała go do dokonania oceny potrzeby wprowadzenia zmian w jego systemie i procedurach kontroli wewnętrznej oraz nałożyła na niego grzywnę w wysokości 100 000 LVL (około 140 000 EUR), w celu uniknięcia powtarzania się podobnych okoliczności. Administratīvā apgabaltiesa (regionalny sąd administracyjny) nie uwzględnił orzeczenia sądu arbitrażowego z dnia 4 lutego 2014 r.

34 PrivatBank wniósł do sądu odsyłającego skargę kasacyjną od wyroku Administratīvā apgabaltiesa (regionalnego sądu administracyjnego).

35 PrivatBank podnosi przede wszystkim, że sąd pierwszej instancji przekroczył granice swojej właściwości, obciążając go odpowiedzialnością na mocy art. 99 ust. 9 ustawy o usługach płatniczych. Ponieważ jego odpowiedzialność wobec Forcing Development w związku z realizacją zlecenia płatniczego będącego przedmiotem postępowania głównego objęta jest zakresem prawa cywilnego, a nie administracyjnego, sąd ten był związany orzeczeniem arbitrażowym wydanym w dniu 4 lutego 2014 r. przez sąd arbitrażowy właściwy w zakresie stosunków prawa cywilnego. Ponadto skoro sąd arbitrażowy orzekł, że PrivatBank nie ponosi odpowiedzialności za niewykonanie zlecenia płatniczego, komisja ds. rynków nie może zobowiązać go do zmiany jego systemu wewnętrznej kontroli. W tej sytuacji nałożenie grzywny jest bezzasadne.

36 PrivatBank podnosi również, że art. 99 ustawy o usługach płatniczych pozwala na zwolnienie dostawcy usług płatniczych z wszelkiej odpowiedzialności względem użytkownika tych usług, jeżeli strony między sobą tak ustaliły. Tymczasem ponieważ PrivatBank i Forcing Development zawarły umowę o prowadzeniu rachunku bieżącego, która przewidywała, że ten pierwszy nie ponosi odpowiedzialności za środki w czasie transferu między systemami bankowymi, jego odpowiedzialność należy ustalać w oparciu o postanowienia tejże umowy, a nie na podstawie art. 99 ustawy o usługach płatniczych.

37 Komisja ds. rynków w uwagach dotyczących skargi kasacyjnej podnosi na wstępie, że art. 105 ust. 2 ustawy o usługach płatniczych przyznaje jej uprawnienie do badania skarg wniesionych przez użytkowników usług płatniczych, którzy nie są uznawani za konsumentów. Zauważa ponadto, że ponieważ PrivatBank jest instytucją kredytową, a nie instytucją płatniczą w rozumieniu art. 4 pkt 4 dyrektywy 2007/64, decyzja z dnia 17 października 2013 r. została przyjęta na podstawie art. 113 Kredītiestāžu likums (ustawy o instytucjach kredytowych), która przyznaje komisji ds. rynków uprawnienie w zakresie przyjmowania decyzji względem instytucji kredytowych, które nie przestrzegają obowiązujących ich uregulowań. W tej sytuacji komisja ds. rynków uważa, że PrivatBank podlega jej nadzorowi, jako dostawca usług płatniczych, w szczególności w odniesieniu do odpowiedzialności, jaką ponosi on na mocy art. 99 ustawy o usługach płatniczych, który transponuje art. 75 dyrektywy 2007/64.

38 W odpowiedzi na pytanie zadane przez sąd odsyłający dotyczące możliwości stosowania ustawy o usługach płatniczych w sporze dotyczącym świadczenia usług płatniczych w dolarach amerykańskich, komisja ds. rynków twierdzi, że instytucja kredytowa może zdecydować o objęciu wymogami tej ustawy usług, które nie są świadczone w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro, jeżeli uznaje, że może spełniać takie wymogi w odniesieniu do tych usług. Komisja ds. rynków, opierając się na wewnętrznych przepisach PrivatBank, uznała, że dokonał on takiego wyboru, i w rezultacie zbadała jego działania w świetle odpowiednich przepisów ustawy o usługach płatniczych.

39 W tym względzie komisja ds. rynków zauważa, że nawet jeśli ustawa o usługach płatniczych, zgodnie z art. 51 dyrektywy 2007/64, umożliwia przyjęcie pewnych odstępstw od jej przepisów, jeżeli użytkownik usług płatniczych nie jest konsumentem, to takiej możliwości nie można wykorzystywać w złej wierze, nadużywając silnej pozycji, w jakiej znajduje się instytucja kredytowa, w celu wprowadzenia reżimu odpowiedzialności, który stanowi obejście reżimu przewidzianego w art. 99 ustawy o usługach płatniczych, i przerzucenia na klienta całej odpowiedzialności za niewykonanie zlecenia płatniczego. To w świetle tej uwagi należy dokonać oceny umowy prowadzenia rachunku bieżącego zawartej w dniu 11 kwietnia 2005 r. między PrivatBank a Forcing Development. Tymczasem umowa ta nie ogranicza się do wprowadzenia odstępstwa od stosowania szczególnych przepisów dyrektywy 2007/64, lecz jest z nią całkowicie sprzeczna.

40 Sąd odsyłający, po pierwsze, zastanawia się nad zgodnością z dyrektywą 2007/64 procedury wnoszenia skarg przewidzianej w ustawie o usługach płatniczych, w sytuacji gdy te usługi nie są świadczone w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro. Po drugie, zastanawia się on nad zgodnością z tą dyrektywą uprawnień, jakie ustawa ta przyznaje komisji ds. rynków w ramach tej procedury.

41 W tym względzie sąd odsyłający przypomina, że ustawa o usługach płatniczych upoważnia komisję ds. rynków do badania nie tylko skarg dotyczących usług płatniczych świadczonych w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro, ale również skarg dotyczących usług płatniczych świadczonych w każdej innej walucie, podczas gdy art. 2 ust. 2 dyrektyw 2007/64 ogranicza stosowanie procedur wnoszenia skarg zgodnie z art. 80–82 tejże dyrektywy wyłącznie do usług płatniczych świadczonych w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro.

42 Natomiast zdaniem sądu odsyłającego zakres stosowania art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64 nie jest ograniczony do usług płatniczych świadczonych w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro. Z przepisów tych można by zatem wywnioskować, w szczególności z art. 20 ust. 5 tej dyrektywy, że organy, do których powołania zobowiązane są państwa członkowskie na mocy tychże przepisów, są właściwe do zagwarantowania przestrzegania nie tylko przepisów tytułu II tejże dyrektywy, lecz również przepisów tytułu III i IV tej dyrektywy w odniesieniu do dokonywania usług płatniczych świadczonych w walucie innej niż euro lub oficjalna waluta państwa członkowskiego spoza obszaru euro.

43 Sąd odsyłający uważa wreszcie, że jeżeli uprawnienie, jakie dyrektywa 2007/64 przyznaje organom krajowym takim jak komisja ds. rynków, obejmuje również działalność dostawców usług płatniczych świadczonych w walutach państw trzecich, należałoby określić granice uprawnień tych organów w ramach stosowania art. 75 tej dyrektywy.

44 W tym względzie sąd odsyłający stwierdza, że ustawa o usługach płatniczych nie upoważnia komisji ds. rynków do rozstrzygania sporów między dostawcami a użytkownikami usług płatniczych, gdyż uprawnienie to przysługuje raczej uczestnikom transakcji (art. 104), rzecznikowi stowarzyszenia łotewskich banków komercyjnych lub sądom (art. 106). W tej sytuacji należałoby określić, czy w ramach procedury nadzoru ostrożnościowego, przewidzianej w art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64, lub procedury wnoszenia skarg przewidzianej w art. 80 tejże dyrektywy komisja ds. rynków jest uprawniona do rozstrzygania sporów między płatnikiem a dostawcą usług płatniczych wynikających ze stosunków prawnych, o których mowa w art. 75 tejże dyrektywy, poprzez wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za niewykonanie lub wadliwe wykonanie transakcji płatniczej. W przypadku odpowiedzi twierdzącej należałoby określić moc dowodową orzeczenia sądu arbitrażowego rozstrzygającego spór między płatnikiem a dostawcą usług płatniczych.

45 W świetle powyższych okoliczności Augstākā tiesa (sąd najwyższy, Łotwa) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy zgodny z art. 2 ust. 2 dyrektywy [2007/64] jest przepis prawa krajowego, który przewiduje, że komisja [ds. rynków] ma prawo zbadać skargi wnoszone przez użytkowników usług płatniczych również wówczas, gdy mają one za przedmiot usługi płatnicze, których nie dokonano w euro lub w walucie krajowej państwa członkowskiego [spoza obszaru euro], i co za tym idzie, stwierdzić, że doszło do naruszenia [ustawy o usługach płatniczych], i nałożyć sankcje?

2) Czy art. 20 ust. 1 i 5 oraz art. 21 ust. 2 dyrektywy [2007/64] należy interpretować w ten sposób, że przewidują one możliwość, by [właściwy] organ krajowy sprawował nadzór i nakładał sankcje również w odniesieniu do usług płatniczych, których nie dokonano w euro lub w walucie jednego z państw członkowskich spoza obszaru euro?

3) Czy właściwy organ jest uprawniony, celem sprawowania funkcji nadzorczych, o których mowa w art. 20 i 21 dyrektywy [2007/64], lub przeprowadzania postępowań dotyczących skarg, o których mowa w art. 80–82 dyrektywy [2007/64], do rozstrzygania powstałych między płatnikiem a dostawcą usług płatniczych sporów wynikających ze stosunków prawnych, o których mowa w art. 75 [tej] dyrektywy, i może on ustalać, kto jest podmiotem odpowiedzialnym za niewykonaną lub wadliwie wykonaną transakcję płatniczą?

4) Czy ten właściwy organ, wykonując funkcje nadzorcze, o których mowa w art. 20 i 21 dyrektywy [2007/64], lub też przeprowadzając postępowania dotyczące skarg, o których mowa w art. 80–82 [tej] dyrektywy, musi uwzględnić wydane przez sąd arbitrażowy orzeczenie, w którym rozstrzygnięty został spór między dostawcą i użytkownikiem usług płatniczych?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

46 Poprzez swe pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 2 ust. 2 dyrektywy 2007/64 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu uregulowań krajowych, zgodnie z którymi organ, o którym mowa w art. 82 tej dyrektywy, jest uprawniony do badania skarg i nakładania sankcji w przypadku usług płatniczych świadczonych w oficjalnej walucie państwa trzeciego.

47 W tym względzie należy na wstępie przypomnieć, że tytuły III i IV dyrektywy 2007/64, o których mowa w jej art. 2 ust. 2, dotyczą, odpowiednio, przejrzystości warunków i wymogów w zakresie informowania w odniesieniu do usług płatniczych świadczonych przez wszystkie kategorie dostawców wymienionych w art. 1 tej dyrektywy, a także praw i obowiązków w odniesieniu do dostarczania tych usług i korzystania z nich. Tytuły te znajdują zastosowanie do usług płatniczych świadczonych w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro, pod przewidzianym w art. 2 ust. 1 tejże dyrektyw warunkiem, że zarówno dostawca usług płatniczych płatnika, jak i dostawca usług płatniczych odbiorcy lub też jedyny dostawca usług płatniczych w transakcji płatniczej znajdują się na terytorium Unii.

48 Należy również podkreślić, że zgodnie z art. 86 dyrektywy 2007/64 w zakresie, w jakim dyrektywa ta zawiera zharmonizowane przepisy, państwa członkowskie nie utrzymują ani nie przyjmują przepisów innych niż te ustanowione w tej dyrektywie.

49 Otóż, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 37 opinii, ponieważ mamy w niniejszym przypadku do czynienia z dziedziną kompetencji dzielonej w rozumieniu art. 2 ust. 2 w związku z art. 4 ust. 2 lit. a) TFUE i ponieważ Unia nie skorzystała w drodze dyrektywy 2007/64 ze swej kompetencji ustawodawczej w celu zharmonizowania na rynku wewnętrznym dziedziny usług płatniczych świadczonych w oficjalnej walucie państwa trzeciego, państwa członkowskie mogą przewidzieć, że do tej ostatniej kategorii usług płatniczych mają zastosowanie w szczególności przepisy tytułu III i IV tej dyrektywy, które dyrektywa ta ustanawia w odniesieniu do usług płatniczych świadczonych w euro lub w oficjalnej walucie państwa członkowskiego spoza obszaru euro.

50 W świetle powyższego na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 2 ust. 2 dyrektywy 2007/64 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu uregulowań krajowych, zgodnie z którymi organ, o którym mowa w art. 82 tej dyrektywy, jest uprawniony do badania skarg i nakładania sankcji w przypadku usług płatniczych świadczonych w oficjalnej walucie państwa trzeciego.

W przedmiocie pytania drugiego

51 Poprzez swe pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 20 ust. 5 i art. 21 ust. 2 dyrektywy 2007/64 należy interpretować w ten sposób, że organ krajowy, o którym mowa w art. 20 ust. 1 tej dyrektywy, jest uprawniony do sprawowania nadzoru i nakładania sankcji w przypadku naruszenia przepisów krajowych transponujących przepisy tytułu III i IV wskazanej dyrektywy w przypadku usług płatniczych świadczonych w oficjalnej walucie państwa trzeciego.

52 Sąd odsyłający opiera to pytanie, po pierwsze, na twierdzeniu, że przedmiotowy zakres stosowania tytułu II dyrektywy 2007/64, obejmującego w szczególności jej art. 20 i 21, nie stanowi wyjątku takiego jak wyjątek wprowadzony w jej art. 2 ust. 2 i w rezultacie przepisy tego tytułu stosują się również do usług płatniczych świadczonych w walutach innych niż euro lub oficjalna waluta państwa członkowskiego spoza strefy euro. Po drugie, sąd ten wnioskuje z art. 20 ust. 5 dyrektywy 2007/64, że właściwe organy w rozumieniu tego przepisu mogą również sprawować nadzór w celu sprawdzenia przestrzegania przepisów tytułów III i IV tej dyrektywy oraz stosować sankcje w przypadku naruszenia tych przepisów.

53 W tym względzie należy w pierwszej kolejności zauważyć, że właściwym organom w rozumieniu art. 20 dyrektywy 2007/64 powierzono funkcje nadzorcze nad instytucjami płatniczymi w celu kontroli przestrzegania przepisów tytułu II tej dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 10 marca 2016 r., Safe Interenvíos, C-235/14, EU:C:2016:154, pkt 91, 93).

54 W drugiej kolejności, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 46 opinii, oprócz tego, że art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64 znajdują się w rozdziale 1, zatytułowanym „Instytucje płatnicze", tytułu II tej dyrektywy, z przepisów tych wynika, że mają one zastosowanie wyłącznie do instytucji płatniczych zdefiniowanych w art. 4 pkt 4 wskazanej dyrektywy. Podmiotowy zakres stosowania tych przepisów jest zatem ograniczony do kategorii dostawców usług płatniczych, która obejmuje takie instytucje płatnicze, co oznacza, że z tego zakresu stosowania wykluczone są instytucje kredytowe.

55 Wykluczenie instytucji kredytowych z podmiotowego zakresu stosowania tytułu II dyrektywy 2007/64 znajduje potwierdzenie w jej motywach 8 i 11. Z motywów tych wynika bowiem, że instytucje kredytowe, które przyjmują od użytkowników depozyty, które mogą być wykorzystane w celu finansowania transakcji płatniczych, powinny w dalszym ciągu podlegać wymogom ostrożnościowym zgodnie z dyrektywą 2006/48, podczas gdy instytucje płatnicze, których bardziej specjalistyczne i ograniczone rodzaje działalności powodują mniejsze zagrożenia, które są łatwiejsze do monitorowania i kontrolowania niż te pojawiające się w działalności instytucji kredytowych, są objęte wymogami określonymi na podstawie tej dyrektywy.

56 Tymczasem z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że PrivatBank jest instytucją kredytową w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2007/64, który odsyła do art. 4 pkt 1 lit. a) dyrektywy 2006/48, a nie instytucją płatniczą.

57 Ponieważ art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64 nie znajdują zastosowania ratione personae do instytucji kredytowych, nie jest konieczne udzielanie odpowiedzi na pytanie drugie przedłożone przez sąd odsyłający.

W przedmiocie pytania trzeciego

58 Poprzez swe pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64 lub jej art. 80–82 należy interpretować w ten sposób, że stoją one przeszkodzie obowiązywaniu uregulowań krajowych, zgodnie z którymi organy, o których mowa w tych przepisach, mogą w ramach ich odpowiednich uprawnień rozstrzygać spory między płatnikiem a dostawcą usług płatniczych, wynikające z niewykonania lub wadliwego wykonania transakcji płatniczej, poprzez ustalenie podmiotu odpowiedzialnego za takie niewykonanie lub wadliwe wykonanie zgodnie z art. 75 tej dyrektywy.

59 W tym względzie należy przypomnieć przede wszystkim, że jak stwierdzono w pkt 54 i 55 niniejszego wyroku, art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64 nie znajdują zastosowania w sytuacji, gdy tak jak w postępowaniu głównym jedna ze stron sporu jest instytucją kredytową w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. a) tej dyrektywy, a nie instytucją płatniczą w rozumieniu jej art. 4 pkt 4. Nie ma zatem konieczności udzielania odpowiedzi na pytanie trzecie w zakresie, w jakim dotyczy ono art. 20 i 21 rzeczonej dyrektywy.

60 Następnie, co się tyczy art. 80–82 dyrektywy 2007/64, nawet jeżeli przepisy te nie znajdują zastosowania, na mocy art. 2 ust. 2 tej dyrektywy, do usług płatniczych świadczonych w oficjalnej walucie państwa trzeciego, niemniej jednak w niniejszym przypadku w zakresie, w jakim ustawodawca krajowy postanowił, że przepisy te znajdują zastosowanie do takich usług płatniczych, Trybunał jest właściwy, aby dokonać wykładni tychże przepisów w trybie prejudycjalnym (zob. analogicznie wyroki: z dnia 21 grudnia 2011 r., Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, pkt 17; z dnia 13 marca 2019 r., E., C-635/17, EU:C:2019:192, pkt 35).

61 Należy zatem zauważyć w pierwszej kolejności, że jak stanowi motyw 50 dyrektywy 2007/64, procedury przewidziane w jej art. 80–82 mają umożliwiać rozstrzyganie skarg na dostawców usług płatniczych nieprzestrzegających obowiązujących ich przepisów, do których należą przepisy zawarte w tytule III i IV rzeczonej dyrektywy, a także mają zapewniać, by w stosownych przypadkach nakładane były skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje.

62 W drugiej kolejności należy zauważyć, że równocześnie z nałożonym na mocy art. 80–82 dyrektywy 2007/64 na państwa członkowskie obowiązkiem ustanowienia procedur dotyczących skarg i sankcji w celach, o których mowa w tych przepisach, art. 83 tejże dyrektywy nakłada również na te państwa obowiązek ustanowienia pozasądowych procedur odszkodowawczych w celu rozstrzygania sporów między użytkownikami a dostawcami usług płatniczych w związku z prawami i obowiązkami wynikającymi z tej dyrektywy, z wykorzystaniem, w stosownych przypadkach, istniejących organów. Jak stanowi zatem motyw 51 rzeczonej dyrektywy, ten łatwo dostępny i racjonalny pod względem kosztów pozasądowy sposób rozstrzygania sporów pozostaje bez uszczerbku dla prawa konsumentów do wniesienia skargi.

63 Z powyższego wynika, że pozasądowe procedury odszkodowawcze w celu rozstrzygania sporów między dostawcami a użytkownikami usług płatniczych, przewidziane w art. 83 dyrektywy 2007/64, dążą do realizacji odmiennego celu niż cel procedur wnoszenia skarg, przewidzianych w art. 80 tejże dyrektywy. Te ostatnie bowiem nie mają na celu rozstrzygania sporów między dostawcami

a użytkownikami odnośnych usług płatniczych ani ustalania odpowiedzialności cywilnej za szkodę poniesioną w takim kontekście. Taka okoliczność nie wyklucza jednak, że właściwy organ w rozumieniu art. 82 dyrektywy 2007/64 może stosować przepisy krajowe, które transponują art. 75 tej dyrektywy, w celu badania zasadności skargi wniesionej na podstawie art. 80 rzeczonej dyrektywy i nakładania sankcji za naruszanie tych przepisów w oparciu o jej art. 81.

64 Wynika stąd, że organ właściwy do badania skarg i nakładania sankcji na podstawie art. 80–82 dyrektywy 2007/64 nie jest upoważniony, w ramach przysługujących mu na mocy tych przepisów uprawnień, do rozstrzygania sporów między dostawcami a użytkownikami usług płatniczych. Taki wniosek znajduje potwierdzenie w szczególności w art. 80 ust. 2 rzeczonej dyrektywy, który nakazuje temu organowi – w przypadku gdy podejmuje on decyzję w przedmiocie skargi użytkownika usług płatniczych – poinformowanie w stosownych przypadkach skarżącego o pozasądowych procedurach odszkodowawczych ustanowionych zgodnie z art. 83 tejże dyrektywy.

65 Wprawdzie uprawnienia przewidziane w art. 80–82 dyrektywy 2007/64 oraz te przewidziane w jej art. 83 może wykonywać jeden i ten sam organ krajowy, jak stanowi wyraźnie art. 83 ust. 1 rzeczonej dyrektywy, interpretowany w świetle jej motywu 52. Niemniej jednak nawet w takim przypadku procedury dotyczące skarg i sankcji, o których mowa w art. 80–82 dyrektywy 2007/64, oraz pozasądowe procedury odszkodowawcze, o których mowa w art. 83 tej dyrektywy, są odrębne i autonomiczne, co oznacza, że uprawnienia przyznane organowi krajowemu w ramach procedur dotyczących skarg i sankcji nie mogą być wykonywane w ramach pozasądowych procedur odszkodowawczych i odwrotnie.

66 W trzeciej kolejności należy zauważyć, że na mocy art. 51 dyrektywy 2007/64 w przypadku, gdy użytkownik usług płatniczych nie jest konsumentem, strony mogą uzgodnić, że między innymi jej art. 75 nie znajduje w całości lub w części zastosowania. Motyw 20 tejże dyrektywy, w świetle którego należy interpretować wskazany art. 51, podkreśla bowiem, że ponieważ konsumenci i przedsiębiorstwa nie są w takiej samej sytuacji, nie potrzebują takiego samego poziomu. Tenże motyw 20 stanowi również, że podczas gdy ważne jest zagwarantowanie praw konsumenta przepisami, od których nie można odstąpić w umowie, rozsądne jest umożliwienie przedsiębiorstwom i organizacjom podejmowania innych uzgodnień. Motyw ten dodaje jednak, że w każdym razie pewne podstawowe przepisy dyrektywy 2007/64 powinny mieć zawsze zastosowanie, bez względu na status użytkownika.

67 Otóż w niniejszym przypadku z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że Forcing Development, będący przedsiębiorstwem, a nie konsumentem, w rozumieniu art. 4 pkt 11 dyrektywy 2007/64, uzgodnił z PrivatBank, na podstawie umowy prowadzenia rachunku bieżącego, zawartej w dniu 11 kwietnia 2005 r., że do łączących je stosunków w charakterze użytkownika i dostawcy usług płatniczych wyłączone zostaje stosowanie przepisów prawa krajowego transponujących art. 75 tej dyrektywy.

68 W tej sytuacji, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 103 opinii, do sądu odsyłającego należy dokonanie oceny zgodności tej umowy prowadzenia rachunku bieżącego z przepisami krajowymi transponującymi dyrektywę 2007/64, interpretowanymi w szczególności w świetle jej motywu 20.

69 Wobec powyższego na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że art. 80–82 dyrektywy 2007/64 należy interpretować w ten sposób, że nie upoważniają one właściwego organu w rozumieniu tych przepisów do rozstrzygania, na podstawie kryteriów ustanowionych w art. 75 tej dyrektywy, sporów wynikających z niewykonania lub wadliwego wykonania transakcji płatniczej powstałych między użytkownikami a dostawcami usług płatniczych, w sytuacji gdy organ ten wykonuje swoje uprawnienie w celu badania skarg użytkowników usług płatniczych oraz nakładania sankcji na dostawców usług płatniczych w przypadku naruszenia obowiązujących przepisów. Spory te powinny być rozstrzygane w ramach pozasądowych procedur odszkodowawczych, o których mowa w art. 83 dyrektywy 2007/64, bez uszczerbku dla prawa do wszczęcia postępowania przed sądem zgodnie z krajowym prawem proceduralnym. Jeżeli ustawodawca krajowy zdecydował się na połączenie uprawnień wynikających, po

pierwsze, z rzeczonych art. 80–82, a po drugie, ze wskazanego art. 83, w rękach jednego i tego samego organu, organ ten musi wykonywać każdą z tych kategorii uprawnień w sposób niezależny, wyłącznie w ramach procedur, które są z nimi odpowiednio związane.

W przedmiocie pytania czwartego

70 Poprzez swe pytanie czwarte sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy właściwe organy, wykonując odpowiednio nadzór ostrożnościowy na mocy art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64, oraz badając skargi i nakładając sankcje na podstawie art. 80–82 tej dyrektywy, są zobowiązane uwzględnić orzeczenie sądu arbitrażowego wydane w ramach sporu między dostawcą a użytkownikiem usług płatniczych.

71 Należy na wstępie zauważyć, że uwagi poczynione w pkt 59 i 60 niniejszego wyroku zachowują ważność również w ramach odpowiedzi, jakiej należy udzielić na to pytanie. Po pierwsze bowiem, art. 20 i 21 dyrektywy 2007/64 nie znajdują zastosowania w sprawie takiej jak rozstrzygana w postępowaniu głównym, co sprawia, że odpowiedź na część pytania dotyczącą wykładni tych przepisów jest zbędna. Po drugie, mocą decyzji ustawodawcy krajowego art. 80–82 tej dyrektywy znajdują zastosowanie do usług płatniczych nieobjętych zakresem stosowania tejże dyrektywy, co uzasadnia fakt, że Trybunał jest właściwy w zakresie udzielenia odpowiedzi na tę część pytania.

72 W tym względzie należy przede wszystkim stwierdzić, że dyrektywa 2007/64 nie zawiera żadnego przepisu dotyczącego mocy dowodowej orzeczenia sądu arbitrażowego w ramach procedur dotyczących skarg i sankcji, o których mowa w art. 80–82 tej dyrektywy.

73 Otóż, jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, w braku obowiązujących w tej dziedzinie uregulowań prawa Unii to do państw członkowskich należy określenie zasad postępowań administracyjnych i sądowych, do których należy moc dowodowa dokumentu, mających na celu zapewnienie ochrony praw, jakie podmioty wywodzą z prawa Unii, z poszanowaniem zasad równoważności i skuteczności (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 grudnia 1976 r., Rewe-Zentralfinanz i Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, pkt 5; a także z dnia 26 czerwca 2019 r., Craeynest i in., C-723/17, EU:C:2019:533, pkt 54) i bez naruszania skuteczności prawa Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 października 2015 r., Orizzonte Salute, C-61/14, EU:C:2015:655, pkt 50; z dnia 27 czerwca 2018 r., Diallo, C-246/17, EU:C:2018:499, pkt 46).

74 Następnie należy przypomnieć, że procedury dotyczące skarg i sankcji, w rozumieniu art. 80–82 dyrektywy 2007/64, oraz pozasądowe procedury odszkodowawcze, w rozumieniu art. 83 tej dyrektywy, do których należą procedury arbitrażowe, mają – jak stwierdzono w pkt 63 – różny przedmiot i odmienny cel.

75 Wynika stąd, że możliwość uwzględnienia w ramach procedur dotyczących skarg i sankcji, w rozumieniu art. 80–82 dyrektywy 2007/64, dokumentu wydanego w ramach pozasądowej procedury odszkodowawczej w rozumieniu art. 83 tej dyrektywy, jest zatem ograniczona w zależności od szczególnych celów rzeczonych procedur dotyczących skarg i sankcji oraz praw podmiotowych, które należy w tym kontekście zagwarantować.

76 W świetle powyższych uwag na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, że zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej państw członkowskich ustawodawca krajowy może upoważnić właściwy organ w ramach procedur dotyczących skarg i sankcji, o których mowa w art. 80–82 dyrektywy 2007/64, do uwzględnienia orzeczenia sądu arbitrażowego rozstrzygającego spór między użytkownikiem a dostawcą usług płatniczych, których dotyczą te procedury. pod warunkiem że moc dowodowa, jaka została przypisana temu orzeczeniu w ramach rzeczonych procedur, nie będzie wpływać na ich szczególny przedmiot i cele, prawo do obrony zainteresowanych podmiotów lub niezależne wykonywanie uprawnień i kompetencji powierzonych temu organowi, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego.

W przedmiocie kosztów

77 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziewiąta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 2 ust. 2 dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE, zmienionej dyrektywą 2009/111/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu uregulowań krajowych, zgodnie z którymi organ, o którym mowa w art. 82 tej dyrektywy, jest uprawniony do badania skarg i nakładania sankcji w przypadku usług płatniczych świadczonych w oficjalnej walucie państwa trzeciego.**

2) **Artykuły 20 i 21 dyrektywy 2007/64/WE, zmienionej dyrektywą 2009/111, nie znajdują zastosowania ratione personae do instytucji kredytowych.**

3) **Artykuły 80–82 dyrektywy 2007/64, zmienionej dyrektywą 2009/111, należy interpretować w ten sposób, że nie upoważniają one właściwego organu w rozumieniu tych przepisów do rozstrzygania, na podstawie kryteriów ustanowionych w art. 75 tej dyrektywy, sporów wynikających z niewykonania lub wadliwego wykonania transakcji płatniczej powstałych między użytkownikami a dostawcami usług płatniczych, w sytuacji gdy organ ten wykonuje swoje uprawnienie w celu badania skarg użytkowników usług płatniczych oraz nakładania sankcji na dostawców usług płatniczych w przypadku naruszenia obowiązujących przepisów. Spory te powinny być rozstrzygane w ramach pozasądowych procedur odszkodowawczych, o których mowa w art. 83 dyrektywy 2007/64, zmienionej dyrektywą 2009/111, bez uszczerbku dla prawa do wszczęcia postępowania przed sądem zgodnie z krajowym prawem proceduralnym. Jeżeli ustawodawca krajowy zdecydował się na połączenie uprawnień wynikających, po pierwsze, z rzeczonych art. 80–82, a po drugie, ze wskazanego art. 83, w rękach jednego i tego samego organu, organ ten musi wykonywać każdą z tych kategorii uprawnień w sposób niezależny, wyłącznie w ramach procedur, które są z nimi odpowiednio związane.**

4) **Zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej państw członkowskich ustawodawca krajowy może upoważnić właściwy organ w ramach procedur dotyczących skarg i sankcji, o których mowa w art. 80–82 dyrektywy 2007/64, zmienionej dyrektywą 2009/111, do uwzględnienia istnienia i treści orzeczenia sądu arbitrażowego rozstrzygającego spór między użytkownikiem a dostawcą usług płatniczych, których dotyczą te procedury, pod warunkiem że moc dowodowa, jaka została przypisana temu orzeczeniu w ramach rzeczonych procedur, nie będzie wpływać na ich szczególny przedmiot i cele, prawo do obrony zainteresowanych podmiotów lub niezależne wykonywanie uprawnień i kompetencji powierzonych temu organowi, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego.**

Podpisy